



УДК 336.76:338.24

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-917-926](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-917-926)

Сігасва Тетяна Євгеніївна кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, пр. Науки, 9-А, м. Харків, 61166, <https://orcid.org/0000-0003-0948-7233>

Петровська Світлана Іванівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Національний транспортний університет, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, м. Київ, 01010, <https://orcid.org/0000-0003-3561-5729>

Іванишин Святослав Іванович аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери 12, м. Львів, 79013, <https://orcid.org/0009-0003-4347-6199>

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. На сьогодні розвитку підприємництва приділена увага як сучасних дослідників, так і економістів, а також провідних світових інвесторів. Це можна пояснити тим, що в умовах постійної зміни економіки, політики, науки та технологій, бізнес відіграє роль певного індикатора суспільних процесів. Від того, які потреби має соціум та які запити висуваються людьми до держави, залежить те, у якому напрямку буде розвиватися підприємництво. Це можна пояснити тим, що підприємці прагнуть створити такий продукт, який буде цікавий великій цільовій аудиторії, при цьому прибуток від нього дозволить розширювати бізнес-можливості.

Відповідно, враховуючи постійну динаміку навколишнього світу, останнім часом активно розвиваються інноваційні підприємства. Такими підприємствами є організації, які не просто змінюють підходи до виробництва та виготовлення продукції, але і розглядають нові продукти та послуги як свою основну сферу діяльності. Водночас діяльність таких підприємств залежить від багатьох факторів. Першочергово це те, чи будуть їх продукти та послуги сприйняті суспільством. Нерідко соціум не сприймає їх новації, вважаючи їх незрозумілими чи непотрібними, або ж взагалі не бачить потреби в отриманні таких послуг чи використання їх продукції. Проте розвиток інноваційного підприємництва, крім того, що дозволяє змінювати погляди суспільства на певні аспекти, також впливає на розвиток наукового та технічного потенціалу держави.



Варто зауважити, що інноваційне підприємництво потребує вагомого фінансування. Це можна пояснити як дороговартісними проектами, так і необхідністю постійних вкладень у розвиток підприємства, витратами на збут та просування продукції. Відповідно, було визначено, що венчурне інвестування є одним із джерел розвитку інноваційних підприємств, що обумовлено значним ризиком у вкладенні коштів у розвиток підприємств із новітніми продуктами та послугами. Встановлено, що венчурний капітал має значну роль у розвитку інноваційних підприємств малого розвитку.

Ключові слова: венчурне інвестування, інноваційне підприємство, капітал, підприємництво.

Sigaieva Tetiana Yevheniivna PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Logistics and Innovation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauky Ave, 9-A, Kharkov, 61166, <https://orcid.org/0000-0003-0948-7233>

Petrovska Svitlana Ivanivna PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, National Transport University, M. Omelianovycha-Pavlenka St., 1, Kyiv, 01010, <https://orcid.org/0000-0003-3561-5729>

Ivanyshyn Sviatoslav Ivanovych Postgraduate Student of the Department of Administrative and Financial Management, Lviv Polytechnic National University, Stepan Bandera St., 12, Lviv, 79013, <https://orcid.org/0009-0003-4347-6199>

VENTURE CAPITAL AND ITS ROLE IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTERPRISES

Abstract. Today, the development of entrepreneurship is the focus of both modern researchers and economists, as well as leading global investors. This can be explained by the fact that in the conditions of constant changes in the economy, politics, science and technology, business plays the role of a certain indicator of social processes. The direction in which entrepreneurship will develop depends on what needs society has and what requests people make to the state. This can be explained by the fact that entrepreneurs strive to create such a product that will be interesting to a large target audience, while the profit from it will allow expanding business opportunities.

Accordingly, taking into account the constant dynamics of the surrounding world, innovative enterprises have been actively developing recently. Such enterprises are organizations that not only change approaches to production and manufacturing of products, but also consider new products and services as their main



field of activity. At the same time, the activity of such enterprises depends on many factors. First and foremost is whether their products and services will be accepted by society. Often, society does not perceive their innovations, considering them incomprehensible or unnecessary, or does not see the need to receive such services or use their products at all. However, the development of innovative entrepreneurship, in addition to allowing changes in society's views on certain aspects, also affects the development of the scientific and technical potential of the state.

It is worth noting that innovative entrepreneurship requires substantial financing. This can be explained by both expensive projects and the need for constant investments in the development of the enterprise, costs for sales and promotion of products. Accordingly, it was determined that venture capital investment is one of the sources of development of innovative enterprises, which is due to significant risk in investing in the development of enterprises with the latest products and services. It has been established that venture capital has a significant role in the development of innovative enterprises of small development.

Keywords: venture investment, innovative enterprise, capital, entrepreneurship.

Постановка проблеми. На сьогодні багато підприємств займаються інноваційною діяльністю та, зазвичай, не мають доступу до традиційних джерел капіталу. Тож для них важливим є венчурний капітал. Керівники венчурних фірм уважно стежать за науковими дослідженнями, відшукуючи перспективні ідеї, котрі доцільно фінансувати. На практиці венчурні інвестори рідко вкладають кошти на стадії розробки інноваційної ідеї через дуже високий рівень ризику. В більшості випадків венчурний інвестор безпосередньо долучається до проекту, коли вже складено бізнес-план та створено експериментальний зразок. Співпраця з венчурним інвестором здебільшого починається через посередників – бізнесменів, адвокатів або бухгалтерів, однак іноді і напряду – на венчурних ярмарках чи аналогічних подіях.

Основна частка венчурного капіталу (понад 40 %) спрямована в ІТ-сферу. Саме з ідеї, профінансованої венчурним капіталом, утворились такі гіганти комп'ютерного й інформаційного бізнесу, як Apple Computers, Google, Intel, Microsoft, Sun Microsystems, Yahoo [1]. Крім того, значно зросло венчурне фінансування фармацевтичної галузі та біотехнології. Венчурне фінансування цих галузей зросло з 12,2 млрд дол. США в 2016 р. до понад 16 млрд дол. США в 2017 р. [1]. Все це підвищує зацікавленість у даній темі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль венчурного капіталу у розвитку інноваційних підприємств досліджували такі вітчизняні дослідники як А. І. Бутенко, І. В. Власова, І. І. Смирнова, А. О. Чередник, Є. В. Чернев.



На їхню думку, венчурний капітал вагомо впливає на розвиток саме малих інноваційних підприємств, проте на певному етапі розвитку великих інноваційних підприємств, теж може стати джерелом їх фінансування.

Мета статті – розкрити роль венчурного капіталу у розвитку інноваційних підприємств.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні вагома увага прикута до питання капіталовкладення, оскільки кожне підприємство потребує фінансової та матеріальної підтримки розвитку. Відповідно, все більше дослідників звертаються до розгляду венчурного капіталу. Варто зауважити, що наприкінці минулого століття венчурним капіталом називалися будь-які ризиковані капіталовкладення без прив'язки до строків та обсягу вкладень. Водночас нині ситуація змінилася. На сьогодні у загальному розумінні «венчурний капітал» розглядається як «довгостроковий та ризикований капітал, що інвестується у нові компанії, які швидко зростають» [1]. При цьому особливостями такого капіталу є те, що прибуток від цих компаній, підприємство, яке інвестує у них кошти, отримує вже після реєстрації цих компаній на фондовій біржі.

Особливостями венчурного капіталу є те, що особа чи організація, яка інвестує кошти у розвиток іншої компанії, не вкладає у неї свої кошти. Це кошти інших організацій, які зберігаються у фонді даної організації, тобто, венчурний капіталіст є посередником, який приймає рішення щодо правильного розпорядження коштами. При цьому венчурний капіталіст може як самостійно приймати рішення щодо інвестування коштів у певну компанію, так і узгоджувати остаточне рішення із інвестором, коштами якого він розпоряджається. Відповідно, прибуток від інвестиції отримує інвестор, а венчурний капіталіст отримує лише певну його частину, яка нерідко сягає п'ятої частини від інвестиційного прибутку.

Використання венчурного капіталу для розвитку компаній має наступні переваги:

- комерціалізація інтелектуальної власності;
- поширення інноваційних ідей серед суспільства;
- підтримка інноваційних підприємств;
- зміна структури економіки;
- підтримка інноваційних галузей;
- покращення якості життя;
- розвиток соціальної сфери;
- розвиток науки та техніки [2, с. 323].

Нині можна виокремити наступні функції венчурного капіталу, що продемонстровано у Таблиці 1.



Таблиця 1

Функції венчурного капіталу

Номер з/п	Функція	Сутність функції
1	Комерціалізація інноваційної діяльності	Інтелектуальні продукти стають частиною інноваційної діяльності, що підвищує попит на науку та технології. Відповідно, компанії, які мають у своїй діяльності новітню складову стають конкурентоспроможними [3, с. 27].
2	Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності	Розвиток венчурного капіталу сприяє впевненості інноваційних підприємств у тому, що їхня діяльність отримає достатнє фінансування, що сприяє появі нових сфер та галузей [4, с. 70].
3	Структурне оновлення економіки	Венчурний капітал сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, які містять інноваційну складову. Це дозволяє навіть невеликим компаніям бути конкурентоспроможними [3, с. 27].
4	Науково-виробнича	За допомогою розвитку венчурного капіталу зростає зв'язок між наукою та виробництвом. Відповідно, зростає кількість фахівців та персоналу компаній, які здійснюють інноваційну діяльність. Як наслідок, інвестори бачать потенціал у новітніх сферах [3, с. 27].

На сучасному етапі венчурний капітал представлений у формальному та неформальному секторі. Неформальний сектор являє собою вкладення коштів у розвиток компаній приватними особами. Здебільшого, це кошти, які призначені для розвитку компаній на початку їх створення, тому вони можуть варіюватися від десятків тисяч доларів до мільйонів. Також кошти неформального сектору у більшості випадків можуть становити п'яту частину від загальних вкладень у розвиток компаній. Переважно кошти, які вкладаються на початку діяльності компанії, витрачаються на розробку концепції продукту та на маркетингові дослідження та акції, коли компанія має отримати схвалення від цільової аудиторії.

Станом на 2017 р. прийнято вважати, що у Європі здійснює свою діяльність більше 100 000 осіб, які належать до неформального сектору венчурного інвестування. Проте насправді їх кількість може бути більшою у 10 разів, що обумовлено анонімністю. Тож кількість приватних осіб може сягати 1 000 000. Крім того, 80% венчурних інвестицій проводиться за рахунок приватних осіб, що здійснюють майже у 50 разів більше операцій, ніж



представники формального сектору [1]. Це дозволяє з'являтися близько 30 потужним новим компаніям кожного року.

Приватні особи, які здійснюють вкладення, здебільшого розподіляють кошти між кількома компаніями. Це дозволяє як зменшити ризики, так і підвищити рівень прибутку. При цьому інвестування відбувається як особисто, так і через власні компанії, що можна пояснити особливостями оподаткування чи проведення банківських платежів. Відповідно, також з метою зменшення ризиків, діяльність приватних осіб переважно не розголошується, що дозволяє за рахунок анонімності розвиватися тим компаніям, ставки на які є невеликими.

Представники неформального сектору можуть приймати участь в управлінні компанією, у яку вклали кошти, про що вирішується питання із її власником в індивідуальному порядку. Переважно це вирішення організаційних та адміністративних питань, які суттєво не впливають на діяльність компанії, проте інколи це безпосередня участь в управлінні такою компанією. Тож недаремно приватні особи даного сектору мають назву «бізнес-ангели».

Неформальний сектор переважно здійснює інвестування у інноваційну продукцію чи у компанії, що пропонують нові послуги. Такі капіталовкладення є ризиковими, адже незрозуміло, як суспільство відреагує на такий товар чи послуги, чи буде достатній попит, чи будуть продажі. Проте приватні особи готові ризикнути, якщо бачать перспективу, що відрізняє їх від організацій формального сектору, які здебільшого відмовляють у ризикованих операціях. Часто неформальний сектор також вкладає кошти у компанії, що належать одній родині чи сімейний бізнес, а також у компанії, де є протиріччя в управлінні, адже це теж може бути достатньо ризикованим [5, с. 180].

Формальний сектор характеризується тим, що кошти у розвиток компаній переважно вкладають не тоді, коли вони засновуються, а на етапі їх стабільного існування. Переважно кошти витрачаються на цьому етапі на виробництво продукту та на розширення мережі збуту.

Відповідно, такі капіталовкладення є менш ризикованими, що дозволяє говорити про вкладення коштів від сотень тисяч доларів до десятків мільйонів. Проте враховуючи вагомі суми, у формальному секторі діють вже не приватні особи, а спеціальні організації, які є як окремими компаніями, так і об'єднаними товариствами. Фактично у такому разі кошти видаються із спеціального фонду, який є спільний для асоціації партнерів.

На сьогодні досить вагомим венчурний капітал є для тих компаній, які зареєстровані в офшорних зонах. Так, така реєстрація дозволяє уникнути додаткових податкових зборів та інших витрат. Тож венчурні капіталісти можуть вкласти у них кошти із меншим ризиком.



Варто зауважити, що існують такі джерела венчурного капіталу, що продемонстровано на Рис. 1.

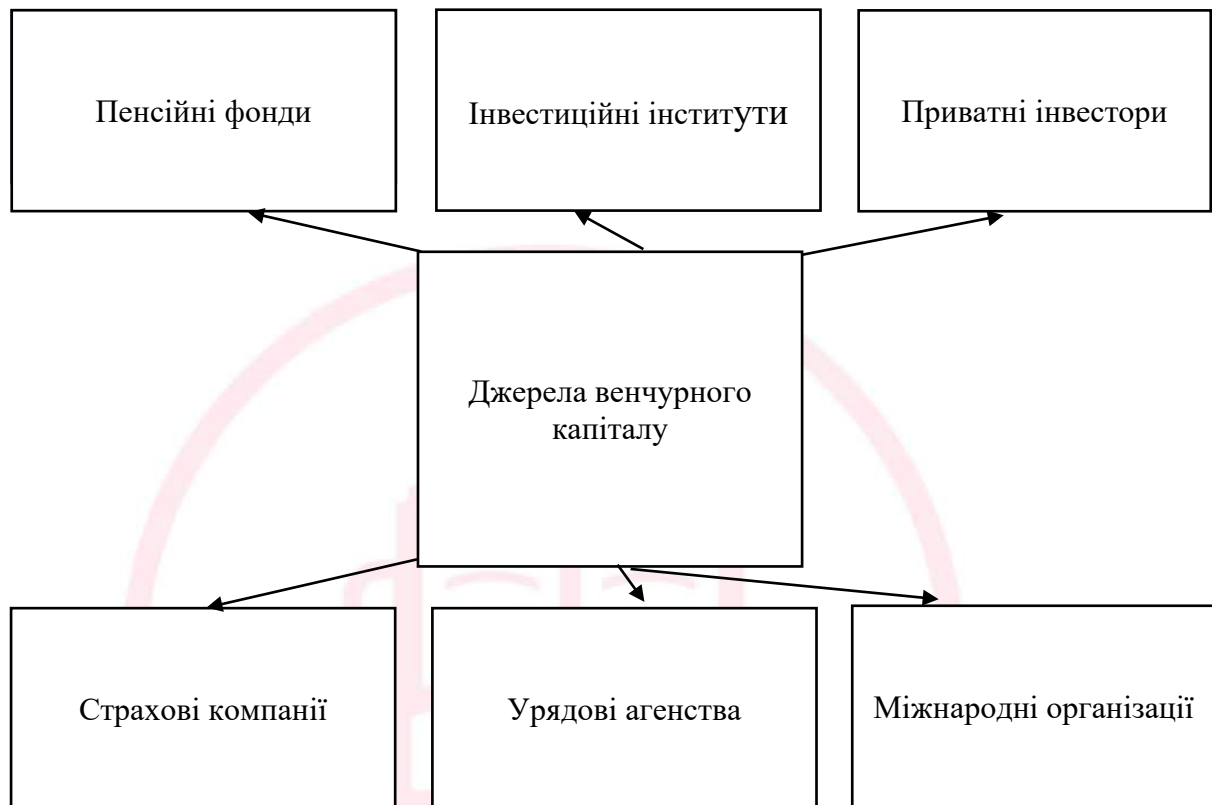


Рис. 1. Джерела венчурного капіталу [6, с. 132]

Підприємства, які працюють у формальному секторі, можуть як приймати участь в управлінні компаній, у які інвестували кошти, так і самостійно призначати управлінський персонал для них, чи надавати їм управлінські послуги. Одночасно з цим, це здебільшого робота на професійному ринку, що дозволяє працювати з цінними паперами. Відповідно, чим більшими є ризики, тим більший відсоток венчурному капіталісту буде виплачено у разі успішної угоди.

Варто зауважити, що венчурний капітал вагомо впливає на розвиток саме інноваційних підприємств. Переважно це компанії, що належать до малого чи середнього бізнесу, які мають ідеї щодо просування та виробництва новітніх продуктів чи надання нестандартних послуг, що не мають аналогів у світі чи представлені лише кількома компаніями [7, с. 54]. Такі компанії переважно не мають фінансової підтримки від інших фондів чи не можуть подати заявку на грант, оскільки їхня продукція чи послуги є специфічними. Проте венчурні капіталісти готові вкладати кошти у такі компанії, оскільки



бачать у них потенціал, до того ж розраховують на значний інвестиційний прибуток [8, с. 39]

Венчурний капітал є основним джерелом фінансування малих інноваційних підприємств. Це можна обумовити тим, що венчурні капіталісти прагнуть до зростання кількості конкурентоспроможних підприємств, що у майбутньому позитивно вплине на інвестиційну інфраструктуру та на розвиток економіки. При цьому венчурні компанії надають перевагу в інвестуванні коштів у нові галузі, які містять інноваційну складову. На сьогодні основними напрямками інвестування можна визначити такі як біотехнології, інформаційно-комунікаційні технології, енергетика, нанотехнології. Це ті сфери, у яких присутній значний потенціал для розвитку, проте не всі організації вкладають кошти у ці напрями, що пов'язано із фінансовими ризиками [9, с. 5].

Венчурні капіталісти на сьогодні намагаються розвивати інноваційну складову переважно малих компаній. Це можна пояснити світовим досвідом, який показує, що як правило невеликі компанії із новаторськими ідеями здатні перерости у міжнародні корпорації. При цьому венчурний капітал є основним джерелом для матеріального становлення тих компаній, де їх керівники-новатори намагаються змінити погляд суспільства на інтелектуальну власність [10]. Адже сучасні компанії розширюють свій вплив на економіку здебільшого за допомогою просування інноваційних продуктів та послуг, а ніж за рахунок масового виробництва.

Висновки. Венчурний капітал відіграє велику роль у розвитку інноваційних підприємств. У дослідженні було встановлено, що його особливістю є те, що венчурні капіталісти використовують не власні кошти, а кошти інвесторів, тож виступають посередниками між організаціями чи приватними особами та компаніями, у які вони інвестують кошти. При цьому залежно від того, інвестування відбувається приватними особами та організаціями, венчурний капітал розподіляється на формальний та неформальний сектору. Проте незалежно від того, який сектор здійснює капіталовкладення, венчурний капітал загалом стимулює розвиток інноваційного підприємництва, оскільки навіть малі компанії із новітніми ідеями, отримують можливість розвивати свою продукцію та здійснювати продаж власних послуг чи товарів.

Література:

1. Поняття венчурного капіталу: неформальний та формальний сектори. https://www.uaib.com.ua/files/articles/204/13_4.pdf
2. Чередник А. О. Функції венчурного капіталу та його вплив на розвиток інноваційної економіки // ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Вип. 12 2017, с. 323-324.
3. Шевченко О. М. Роль та функції венчурного капіталу в умовах формування економіки інвестиційно-інноваційного типу // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Вип. 23 2017, с. 26-30.



4. Власова І. В. Венчурний капітал як особлива форма капіталу // Фінансовий простір. Вип. 1 2015, с. 69-73.
5. Бутенко А. І. Методологічні основи дослідження інноваційного потенціалу технологічного підприємництва в Україні. // Економічний вісник Донбасу. № 2 (48). 2018, с. 177-186.
6. Смирнова І. І. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного підприємництва в Україні // Економічний вісник Донбасу. Вип. 3 2018, с. 131-135.
7. Чернев Є. В. Венчурний капітал: характерні особливості та проблеми законодавчого визначення // Інвестиції: практика та досвід. № 19 2016, с. 52-55.
8. Жорнокуй Ю. М. Венчурний капітал як основне джерело інвестицій малих та середніх підприємств // Вісник НАПрН України. Вип. 8 2020, с. 34-40.
9. Гарбар Ж. В. Венчурний капітал у контексті фінансування інноваційної діяльності // Агросвіт. Вип 9 2019, с. 3-11.
10. Венчурне інвестування: про стартапи, блокчейн проекти та ІТ-сферу. <https://blog.liga.net/user/pmoroz/article/31422>

References:

1. Ponyattya venchurnoho kapitalu: neformal'nyy ta formal'nyy sektory [The concept of venture capital: informal and formal sectors]. Retrieved from https://www.uaib.com.ua/files/articles/204/13_4.pdf [in Ukrainian].
2. Cherednyk, A. O. (2017). Funktsiyi venchurnoho kapitalu ta yoho vplyv na rozvytok innovatsiyanoi ekonomiky [Functions of venture capital and its impact on the development of the innovative economy]. *KHNEU im. S. Kuznetsya - KHNEU. S. Kuznetsa*, 12, 323-324 [in Ukrainian].
3. Shevchenko, O. M. (2017). Rol' ta funktsiyi venchurnoho kapitalu v umovakh formuvannya ekonomiky investytsiyno-innovatsiynoho typu [The role and functions of venture capital in the conditions of the formation of an investment-innovation type economy]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu - Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 23, 26-30 [in Ukrainian].
4. Vlasova, I. V. (2015). Venchurnyy kapital yak osoblyva forma kapitalu [Venture capital as a special form of capital]. *Finansovyy prostir - Financial space*, 1, 69-73 [in Ukrainian].
5. Butenko, A. I. (2018). Metodolohichni osnovy doslidzhennya innovatsiynoho potentsialu tekhnolohichnoho pidpryyemnytstva v Ukrayini [Methodological foundations of research on the innovative potential of technological entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu - Economic Bulletin of Donbass*, № 2 (48), 177-186 [in Ukrainian].
6. Smyrnova, I. I. (2018). Venchurnyy kapital yak dzherelo finansuvannya innovatsiynoho pidpryyemnytstva v Ukrayini [Venture capital as a source of financing for innovative entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu - Economic Bulletin of Donbass*, 3, 131-135 [in Ukrainian].
7. Chernyev, YE. V. (2016). Venchurnyy kapital: kharakterni osoblyvosti ta problemy zakonodavchoho vyznachennya [Venture capital: characteristic features and problems of legislative definition]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, № 19, 52-55 [in Ukrainian].
8. Zhornokuy, YU. M. (2020). Venchurnyy kapital yak osnovne dzherelo investytsiy malykh ta serednikh pidpryyemstv [Venture capital as the main source of investment of small and medium-sized enterprises]. *Visnyk NAPrN Ukrayiny - Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 8, 34-40 [in Ukrainian].



ISSN (print) 2708-7530

Наукові перспективи № 2(44) 2024

9. Harbar, ZH. V. (2019). Venchurnyy kapital u konteksti finansuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti [Venture capital in the context of financing innovative activity]. *Ahrosvit - Agrosvit.*, 9, 3-11 [in Ukrainian].

10. Venchurne investuvannya: pro startapy, blokcheyn proekty ta IT-sferu [Venture investment: about startups, blockchain projects and the IT sphere]. Retrieved from <https://blog.liga.net/user/pmoroz/article/31422> [in Ukrainian].

